

บทที่ 4

ผลการติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลครั้งนี้ได้ติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ในที่ดินและการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน

ปีการเพาะปลูก 2553 โดยมีประเด็นการติดตามและประเมินผลโดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

ตอนที่ 2 ผลการติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ในที่ดิน

ตอนที่ 3 ผลการติดตามและประเมินผลการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกร

การติดตามและประเมินผลครั้งนี้ ได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินใน 2 ประเด็นหลักคือ 1) ข้อมูลส่วนบุคคลของเกษตรกร ประกอบด้วย เพศ อายุ และระดับการศึกษา และ 2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ผลการติดตามข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินพบว่า เป็นเพศหญิง และเพศชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยเป็นเพศหญิง ประมาณร้อยละ 51 และเป็นเพศชาย ประมาณร้อยละ 49 เกษตรกรมีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 51 ปี ประมาณ 2 ใน 3 เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีอายุอยู่ในช่วง 40 – 59 ปี นอกจากนี้ พบว่าเกษตรกรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป มีประมาณร้อยละ 21 ของเกษตรกรทั้งหมด ในขณะที่เกษตรกรที่มีอายุต่ำกว่า 39 ปี ลงไปมีเพียงร้อยละ 15 เท่านั้น ซึ่งแสดงแนวโน้มปัญหาเกษตรกรสูงอายุในอนาคต เมื่อพิจารณาระดับการศึกษาของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 78 มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา ประมาณร้อยละ 13 อย่างไรก็ตาม พบว่า เกษตรกรเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ไม่ได้รับการศึกษาดังแสดงตามตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตาม เพศ อายุ และ ระดับการศึกษา

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ		
จำนวนตัวอย่าง	1,670	100.00
หญิง	854	51.14
ชาย	816	48.86
อายุ		
จำนวนตัวอย่าง	1,653	100.00
22 – 29 ปี	40	2.42
30 – 39 ปี	211	12.76
40 – 49 ปี	520	31.46
50 – 59 ปี	536	32.43
60 – 69 ปี	231	13.97
70 ปี ขึ้นไป	115	6.96
อายุเฉลี่ย (ปี)	50.92±11.34	
อายุน้อยสุด (ปี)	22	
อายุสูงสุด (ปี)	94	
ระดับการศึกษา		
จำนวนตัวอย่าง	1,652	100.00
ไม่ได้รับการศึกษา	81	4.90
ประถมศึกษา	1,291	78.15
มัธยมศึกษา	222	13.44
อุดมศึกษา	58	3.51

4.1.2 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทาง

การเกษตร

ในด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3.97 ราย/ครัวเรือน ประมาณ 1 ใน 3 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 5 ราย ขึ้นไป เมื่อพิจารณา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตร พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตรโดยเฉลี่ย 2.43 ราย/ครัวเรือน โดยประมาณ 2 ใน 3 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง (ร้อยละ 66) มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตร จำนวน 1 – 2 ราย ดังแสดงตามตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตร

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
จำนวนตัวอย่าง	1,641	100.00
1 – 2 ราย	310	18.89
3 – 4 ราย	784	47.78
5 ราย ขึ้นไป	547	33.33
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย	3.97±1.62	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด	1	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด	11	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานทางการเกษตร		
จำนวนตัวอย่าง	1,635	100.00
1 – 2 ราย	1,073	65.63
3 – 4 ราย	474	28.99
5 ราย ขึ้นไป	88	5.38
จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย	2.43±1.15	
จำนวนแรงงานในครัวเรือนต่ำสุด	1	
จำนวนแรงงานในครัวเรือนสูงสุด	9	

ตอนที่ 2 ผลการติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การติดตามและประเมินผลการใช้ประโยชน์ที่ดินของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้มีการติดตามใน 4 ประเด็นหลัก คือ จำนวนเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งผลการติดตามและประเมินมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 จำนวนเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน

จำนวนเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก คือ เกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเอง และเกษตรกรที่ไม่ใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) เกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเอง

ผลการติดตามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน จำนวน 1,670 ราย พบว่า เกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเอง มีจำนวน 1,581 ราย คิดเป็น ร้อยละ 94.67 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด โดยแบ่งเป็นเกษตรกรที่ทำประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง คิดเป็นร้อยละ 91.98 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เกษตรกรที่ทำประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองบางส่วน คิดเป็นร้อยละ 2.69 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งเกษตรกรที่ไม่ได้ทำประโยชน์ที่ดินด้วยตนเอง จำนวน 89 ราย คิดเป็นร้อยละ 5.33 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นรายภาค พบว่าเกษตรกรในภาคเหนือมีการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองสูงสุด ประมาณร้อยละ 99 ของจำนวนเกษตรกรในภาค รองลงมา คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 92 ของจำนวนเกษตรกรในแต่ละภาค ส่วนภาคกลางมีสัดส่วนการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองน้อยที่สุดประมาณร้อยละ 91 ของจำนวนเกษตรกรในภาค ดังแสดงตามตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ภาค	ไม่ทำประโยชน์		ทำประโยชน์ด้วยตนเอง						รวมทั้งสิ้น	
	ด้วยตนเอง ทั้งแปลง		รวม		ทำทั้งแปลง		ทำเองบางส่วน			
	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ	ราย	ร้อยละ
รวม	89	5.33	1,581	94.67	1,536	91.98	45	2.69	1,670	100.00
เหนือ	6	0.92	649	99.08	637	97.25	12	1.83	655	100.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	37	7.86	434	92.14	413	87.69	21	4.46	471	100.00
กลาง	29	8.79	301	91.21	290	87.88	11	3.33	330	100.00
ใต้	17	7.94	197	92.06	196	91.59	1	0.47	214	100.00

การศึกษาเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเอง แบ่งเกษตรกรออกเป็น 2 กลุ่มคือ เกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินทั้งแปลง และเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินบางส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1) ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง

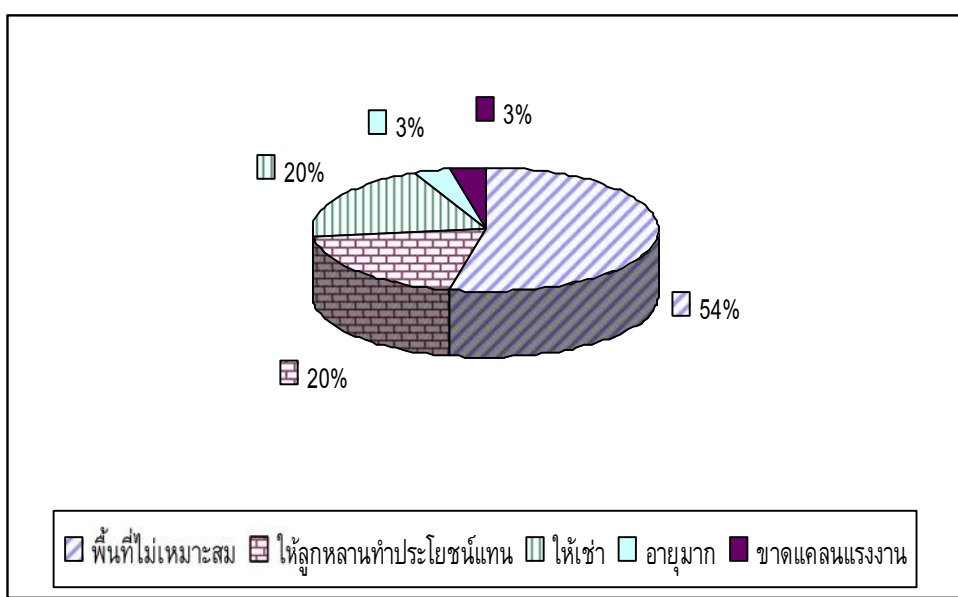
จากตารางที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมทั้งประเทศ เกษตรกรใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง คิดเป็นร้อยละ 91.98 ของจำนวนตัวอย่างทั้งหมด เมื่อพิจารณาในทุกภาค พบว่า เกษตรกรในภาคเหนือ และภาคใต้ มีสัดส่วนของเกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลงสูงสุด คือ ร้อยละ 97.25 และ ร้อยละ 91.59 ของจำนวนเกษตรกรในแต่ละภาคตามลำดับ สำหรับเกษตรกรในภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีสัดส่วนของเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 87.88 และ ร้อยละ 87.69 ของจำนวนเกษตรกรในแต่ละภาค ตามลำดับ

1.2) ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองบางส่วน

ในส่วน of เกษตรกรที่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองบางส่วนจำนวน 45 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 2.69 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนของเกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองบางส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 4.46 ของเกษตรกรในภาค รองลงมาคือ ภาคกลาง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ของเกษตรกรในภาค

สำหรับเหตุผลของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ในที่ดินบางส่วน พบว่า เกินครึ่งหนึ่งของเกษตรกรกล่าวว่า สภาพที่ดินไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร (ร้อยละ 54) รองลงมาในสัดส่วนที่เท่ากันประมาณร้อยละ 20 ของเกษตรกรที่ให้เหตุผลทั้งหมด คือ ให้ลูกหลานทำประโยชน์แทน และ ให้ผู้อื่นเช่าทำประโยชน์แทน นอกจากนี้พบว่า เกษตรกรมีอายุมาก และ ขาดแคลนแรงงาน เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้เกษตรกรทำประโยชน์ในที่ดินเพียงบางส่วน ตามภาพที่ 4.1

(n = 30)

ภาพที่ 4.1 ร้อยละของเกษตรกรที่ให้เหตุผลในการทำประโยชน์ในที่ดินบางส่วน

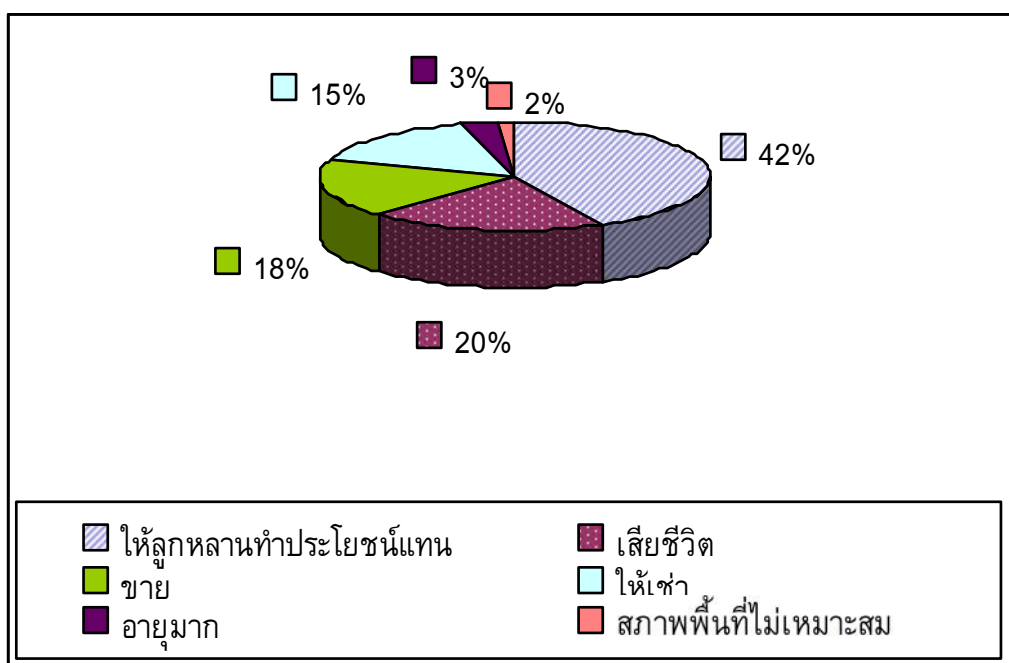
2) เกษตรกรที่ไม่ใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง

จากตารางที่ 4.3 พบว่า มีเกษตรกรจำนวน 89 ราย (คิดเป็นร้อยละ 5.33 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด) ไม่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง โดยเกษตรกรภาคกลางมีสัดส่วนการ ไม่ใช้ประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลงมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ

จากการติดตามแปลงที่ดินของเกษตรกรทั้ง 89 ราย พบว่า แปลงที่ดินเกษตรกรจำนวน 84 ราย (คิดเป็นร้อยละ 94.38) มีการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และที่ดินของเกษตรกรเพียง 4 รายที่ทิ้งร้างไม่ทำประโยชน์ด้วยตนเอง เนื่องจากส่วนใหญ่สภาพไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร

สำหรับสาเหตุที่เกษตรกรไม่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเองทั้งแปลง จากการสอบถามเกษตรกรและผู้นำท้องถิ่นถึงสาเหตุที่เกษตรกรไม่ได้ทำประโยชน์ในที่ดินทั้งแปลง จากเกษตรกรที่แสดงความคิดเห็นทั้งหมดจำนวน 66 ราย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 42 ให้เหตุผลว่าให้ลูกหลานทำประโยชน์ในที่ดินแทน รองลงมา ประมาณร้อยละ 20 ของจำนวนเกษตรกรที่ให้เหตุผลทั้งหมด ยอมรับว่าเกษตรกรที่เป็นผู้ถือครองที่ดินเดิมเสียชีวิตแล้ว (เกษตรกรกลุ่มนี้มีลูกหลานทำกินในพื้นที่) ส่วนเกษตรกรที่ขายที่ดินให้กับบุคคลอื่น และเกษตรกรที่ให้ผู้อื่นเช่าทำประโยชน์แทนมีประมาณร้อยละ 18 และ 15 ของเกษตรกรที่ให้เหตุผลทั้งหมด ตามลำดับ นอกจากนี้เกษตรกรที่ไม่ทำประโยชน์ด้วยตนเองบางส่วนยอมรับว่ามีอายุมาก และสภาพที่ดินที่ได้รับการจัดสรรไม่เหมาะสมในการทำการเกษตร ตามภาพที่ 4.2

(n = 66)

ภาพที่ 4.2 ร้อยละของเกษตรกรที่ให้เหตุผลในการไม่ทำประโยชน์ในที่ดินทั้งแปลง

ผลการประเมินจำนวนเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดิน

การประเมินผลจำนวนเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตามเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ร้อยละ 85 ผลการติดตามพบว่า จำนวนเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน จำนวน 1,581 ราย คิดเป็นร้อยละ 94.67 ของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า ผลการติดตามและเกณฑ์การประเมินผลที่ตั้งไว้มีความแตกต่างกันในทางสถิติ จึงสรุปว่า เกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงมีการใช้ประโยชน์ที่ดินผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ และเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินผลดังกล่าวในระดับภาคพบว่าเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงทุกภาค ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังแสดงตามตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ผลการประเมินผล จำนวนเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ภาค	จำนวน ตัวอย่าง (ราย)	ผลการ ติดตาม (ราย) (ร้อยละ)	ผลการ คาดหวัง (ราย) (ร้อยละ)	ผลต่าง (ราย)	Chi-Square	Sig.	ผลการ ประเมิน
รวม ทั่วประเทศ	1,670	1,581 (94.67)	1,419.50 (85.00)	161.50	122.50	0.000	ผ่าน
เหนือ	655	649 (99.08)	556.80 (85.00)	92.20	101.90	0.000	
ตะวันออกเฉียงเหนือ	471	434 (92.14)	400.30 (85.00)	33.70	18.86	0.000	
กลาง	330	301 (91.21)	280.50 (85.00)	20.20	9.99	0.002	
ใต้	214	197 (92.06)	181.90 (85.00)	15.10	8.36	0.004	

4.2.2 จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์

การติดตามจำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ได้พิจารณาใน 2 ประเด็นหลัก คือ จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ และจำนวนแปลงที่ดินถือครองและขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ในที่ดินด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์

จากการติดตามจำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ พบว่า พื้นที่ที่เกษตรกรตัวอย่างถือครองในเขตปฏิรูปที่ดินมีทั้งสิ้น 35,256 ไร่ เกษตรกรทำประโยชน์ด้วยตนเอง มีประมาณร้อยละ 96 ของจำนวนเนื้อที่ทั้งหมด ซึ่งเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคเหนือ มีการใช้พื้นที่ด้วยตนเองสูงสุด ประมาณร้อยละ 99 ของจำนวนเนื้อที่ที่ได้รับในภาค รองลงมาคือภาคใต้ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 96 และ 93 ของจำนวนเนื้อที่ที่ได้รับในแต่ละภาค ตามลำดับ ภาคกลางมีสัดส่วนของเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์ด้วยตนเองน้อยที่สุดคือประมาณร้อยละ 92 ของจำนวนเนื้อที่ที่ได้รับในภาค ดังแสดงตามตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามจำนวนเนื้อที่ที่ใช้ประโยชน์

ภาค	จำนวนเนื้อที่ที่ไม่ทำประโยชน์ด้วยตนเอง		จำนวนเนื้อที่ที่ทำประโยชน์ด้วยตนเอง						รวมทั้งสิ้น	
			ทั้งแปลง		บางส่วน		รวม			
	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
รวม	1,557.31	4.42	32,255.71	91.49	1,443.34	4.09	33,699.05	95.58	35,256.36	100.00
เหนือ	86.16	0.65	12,878.12	97.37	262.10	1.98	13,140.22	99.35	13,226.38	100.00
ตะวันออกเฉียงเหนือ	577.23	6.85	7,217.60	85.62	635.40	7.54	7,853.00	93.15	8,430.23	100.00
กลาง	705.66	7.93	7,671.97	86.19	523.84	5.88	8,195.81	92.07	8,901.47	100.00
ใต้	188.26	4.01	4,488.02	95.52	22.00	0.47	4,510.02	95.99	4,698.28	100.00

2) จำนวนแปลงที่ดินถือครองและขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ในที่ดิน

จากการติดตามจำนวนแปลงที่ดินถือครองของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน พบว่า เกษตรกร ประมาณร้อยละ 63 ถือครองที่ดิน 1 แปลง รองลงมาคือ

เกษตรกร ประมาณร้อยละ 33 มีแปลงที่ดินที่ถือครองจำนวน 2 – 3 แปลง นอกจากนี้พบว่าเกษตรกรอีกประมาณ ร้อยละ 4 มีจำนวนแปลงที่ดินถือครองมากกว่า 4 แปลงขึ้นไป ดังแสดงตามตารางที่ 4.6

เมื่อพิจารณาขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าขนาดการถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย 21.36 ไร่ ประมาณร้อยละ 44 ของเกษตรกรมีขนาดการถือครองที่ดิน ระหว่าง 10.1 – 25.00 ไร่ ขนาดการถือครองที่ดินในช่วง 25.10 – 50.00 ไร่ และ 0.10 – 10.00 ไร่ มีสัดส่วนของเกษตรกรที่ใกล้เคียงกันคือ ประมาณร้อยละ 27 และ 26 ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 4.6

เกษตรกรในภาคกลาง มีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 26.97 ไร่ รองลงมา คือเกษตรกรในภาคใต้ ประมาณ 22.16 ไร่ ขณะที่ขนาดการถือครองที่ดินของเกษตรกรในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย 20.22 ไร่ และ 18.12 ไร่ ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามจำนวนแปลงที่ดินถือครองและขนาดการถือครองที่ดิน

รายการ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนแปลงที่ดินถือครอง		
จำนวนตัวอย่าง	1,581	100.00
1 แปลง	994	62.87
2 – 3 แปลง	521	32.95
4 แปลง ขึ้นไป	66	4.18
จำนวนแปลงที่ดินถือครองเฉลี่ย	1.56±0.90	
จำนวนแปลงที่ดินถือครองต่ำสุด	1	
จำนวนแปลงที่ดินถือครองสูงสุด	7	
ขนาดการถือครองที่ดิน		
จำนวนตัวอย่าง	1,578	100.00
0.1 – 10.0 ไร่	420	26.62
10.1 – 25.0 ไร่	693	43.92
25.1 – 50.0 ไร่	404	25.60
50.1 ไร่ ขึ้นไป	61	3.87

ตารางที่ 4.7 ขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย จำแนกเป็นรายภาค

ภาค	ขนาดการถือครองที่ดินเฉลี่ย (ไร่)
รวมทั้งประเทศ	21.36 ± 16.64
เหนือ	20.22 ± 16.96
ตะวันออกเฉียงเหนือ	18.12 ± 12.10
กลาง	26.97 ± 20.42
ใต้	22.16 ± 14.79

4.2.3 ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน

ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ทำการติดตามใน 3 ประเด็น คือ ชนิดพืชและสัตว์ จำนวนเนื้อที่ที่ใช้ในการผลิตพืช และผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของพืชหลัก

1) ชนิดพืชและสัตว์

ศึกษาใน 3 ประเด็นหลัก คือ ชนิดพืช ชนิดสัตว์ และชนิดสัตว์น้ำ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1) ชนิดพืช

จากตารางที่ 4.8 เกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังเป็นหลัก ประมาณร้อยละ 34.54 ของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ทั้งหมด รองลงมาคือ ข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ 25.36 และ 16.06 ของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ที่ดินทั้งหมด ตามลำดับ ส่วนการปลูกยางพารา อ้อย และไม้เศรษฐกิจ มีสัดส่วนของจำนวนเกษตรกรใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 13.54, 12.27 และ 10.18 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาการปลูกพืชตามรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคเหนือ ปลูกมันสำปะหลังเป็นพืชหลัก ร้อยละ 54.55 รองลงมาคือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 29.89 นอกจากนี้ ยังมีการปลูกไม้เศรษฐกิจ และข้าว ประมาณร้อยละ 19.88 และ 11.09 ตามลำดับ

เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปลูกข้าวเป็นพืชหลัก ร้อยละ 75.58 รองลงมา คือ มันสำปะหลัง และอ้อย คิดเป็นร้อยละ 30.88 และ 28.57 ของจำนวนเกษตรกรที่ทำประโยชน์ในภาค ตามลำดับ

เกษตรกรในภาคกลาง ปลูกมะพร้าวเป็นพืชหลัก ร้อยละ 58.80 รองลงมาคือ อ้อย ร้อยละ 23.26 ส่วนข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมันสำปะหลัง มีสัดส่วนจำนวนเกษตรกรที่ปลูกใกล้เคียงกัน คือ ประมาณร้อยละ 19.93 และ 19.27 ตามลำดับ

เกษตรกรในภาคใต้ ร้อยละ 68.02 ปลูกยางพาราเป็นพืชหลัก รองลงมาคือ ปาล์มน้ำมัน คิดเป็นร้อยละ 62.94 ของเกษตรกรที่ทำประโยชน์ในภาคใต้

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามชนิดพืช

ชนิดของพืช ¹	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	649		434		301		197		1,581	
1. มันสำปะหลัง	354	54.55	134	30.88	58	19.27	0	0	546	34.54
2. ข้าว	72	11.09	328	75.58	1	0.33	0	0	401	25.36
3. ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	194	29.89	0	0	60	19.93	0	0	254	16.06
4. ยางพารา	11	1.69	52	11.98	17	5.65	134	68.02	214	13.54
5. อ้อย	0	0	124	28.57	70	23.26	0	0	194	12.27
6. ไม้เศรษฐกิจ ²	129	19.88	27	6.22	3	1.00	2	1.01	161	10.18
7. ปาล์มน้ำมัน	0	0	0	0	9	2.99	124	62.94	133	8.41
8. มะพร้าว	1	0.15	1	0.23	117	58.80	0	0	119	7.53
9. ไม้ผล ³	51	7.86	9	2.07	6	1.99	23	11.68	89	5.63
10. หญ้าเลี้ยง สัตว์	0	0	6	1.82	39	12.96	0	0	45	2.84
11. ผัก ⁴	14	2.16	3	0.69	5	1.66	4	2.03	26	1.64
12. สับปะรด	0	0	0	0	9	2.99	0	0	9	0.57

หมายเหตุ¹ เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

² ได้แก่ ลัก สะเดา ยูคาลิปตัส ไม้

³ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลำไย

⁴ ได้แก่ ขมิ้น มะเขือ มะเขือเทศ ผักชี หน่อไม้ฝรั่ง พักทอง บวบ ฯลฯ

1.2) ชนิดสัตว์

จากการติดตาม พบว่าเกษตรกร 742 ราย ที่เลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 46.93 ของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเฉพาะเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ พบว่า มีเกษตรกรเลี้ยง

สัตว์ปีก จำนวน 376 ราย คิดเป็นร้อยละ 50.67 ของจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด โดยเกษตรกรนิยมเลี้ยงสัตว์ปีกมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 46 ของเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ปีกทั้งหมด รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 41 ดังแสดงตามตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามชนิดสัตว์

รายการ ¹	สัตว์ปีก ²		โคเนื้อ		กระบือ		โคนม		สุกร	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน ตัวอย่าง	376		181		92		62		31	
เหนือ	153	40.69	0	0	0	0	0	0	1	3.22
ตะวันออกเฉียงเหนือ	172	45.75	155	85.64	92	100.00	0	0	24	77.42
กลาง	36	9.57	18	9.94	0	0	62	100.00	3	9.68
ใต้	15	3.99	8	4.42	0	0	0	0	3	9.68

หมายเหตุ¹ เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

² ได้แก่ เป็ด ไก่

เกษตรกรเลี้ยงโค จำนวน 181 ราย คิดเป็นร้อยละ 30.73 ของจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์ทั้งหมด โดยเกษตรกรเลี้ยงโคเนื้อมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 86 ของจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงโคเนื้อทั้งหมด รองลงมา คือเกษตรกรในภาคกลาง ประมาณร้อยละ 10 (ตารางที่ 4.9)

เกษตรกรเลี้ยงกระบือ จำนวน 92 ราย ทั้งหมดเป็นเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงโคนม จำนวน 62 ราย ซึ่งทั้งหมดเป็นเกษตรกรในภาคกลาง สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงสุกร มีจำนวน 31 ราย โดยพบว่า เกษตรกรมีการเลี้ยงสุกรในทุกภาค แต่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 77 ของเกษตรกรที่เลี้ยงสุกรทั้งหมด (ตารางที่ 4.9)

1.3) ชนิดสัตว์น้ำ

จากการติดตาม พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงสัตว์น้ำ จำนวน 31 ราย แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรให้ความสนใจในการเลี้ยงสัตว์น้ำน้อยมาก ดังแสดงตามตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามชนิดสัตว์น้ำ

รายการ ¹	ปลาดุก		ปลาเบญจพรรณ ²		กบ	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง	18		11		2	
เหนือ	2	11.11	0	0	0	0
ตะวันออกเฉียงเหนือ	7	38.89	10	90.91	2	100.00
กลาง	3	16.67	0	0	0	0
ใต้	6	33.33	1	9.09	0	0

หมายเหตุ¹ เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

² ได้แก่ ปลากินพืชชนิดต่างๆ เช่น ปลานิล ยี่สก ปลาตะเพียน ปลาไน ปลานวลจันทร์

2) จำนวนเนื้อที่ใช้ในการผลิตพืช

จากผลการติดตามเนื้อที่ใช้ในการผลิตพืช ของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ทั้งหมด 34,054 ไร่ แบ่งเป็น เนื้อที่ในภาคเหนือ 13,087 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่มากที่สุดรองลงมาคือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคกลาง มีเนื้อที่รวม 8,511 ไร่ และ 7,859 ไร่ ตามลำดับ ส่วนเนื้อที่ในภาคใต้น้อยที่สุดคือ 4,597 ไร่

จากการติดตามการใช้ประโยชน์ที่ดินในนิคมฯ ทั้ง 8 แห่ง พบว่า เนื้อที่ส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลังมากที่สุด ประมาณ 11,611 ไร่ (ร้อยละ 34 ของเนื้อที่ทั้งหมด) โดยมันสำปะหลังพบปลูกในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง

พืชที่มีเนื้อที่เพาะปลูกมากเป็นอันดับรองลงมา คือ ข้าว และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าว 4,526 ไร่ และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 3,967 ไร่ (คิดเป็นร้อยละ 13 และร้อยละ 12 ของเนื้อที่ทั้งหมด)

เมื่อพิจารณาการใช้เนื้อที่ในแต่ละภาค พบว่า ในภาคเหนือ ใช้เนื้อที่ส่วนใหญ่ในการปลูก มันสำปะหลัง 8,975 ไร่ ประมาณร้อยละ 69 ของเนื้อที่ในภาค รองลงมา คือ ใช้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 2,168 ไร่ ประมาณร้อยละ 17

เนื้อที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่ใช้ในการปลูกข้าวโดยใช้เนื้อที่ 4,220 ไร่ ประมาณร้อยละ 50 ของเนื้อที่ทั้งหมด รองลงมา ใช้ปลูกอ้อย 1,482 ไร่ มันสำปะหลัง 1,167 ไร่ และไม้เศรษฐกิจ 1,049 ไร่ ประมาณร้อยละ 17.14 และ 12 ตามลำดับ

สำหรับภาคกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 1,799 ไร่ มะพร้าว 1,784 ไร่ และอ้อย 1,772 ไร่ คิดเป็นสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือประมาณ ร้อยละ 22 ของเนื้อที่ในภาค ส่วนเกษตรกรในภาคใต้ เนื้อที่เกือบทั้งหมดใช้สำหรับปลูกปาล์มน้ำมัน 2,258 ไร่ และ ยางพารา 2,204 ไร่ประมาณร้อยละ 49 และ 48 ตามลำดับ ดังแสดงตามตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของเนื้อที่ จำแนกตามรายภาค

ชนิดของพืช ¹	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ	จำนวน (ไร่)	ร้อยละ
จำนวนเนื้อที่ (ไร่)	13,087		8,511		7,859		4,597		34,054	
1. มันสำปะหลัง	8,975	68.58	1,167	13.71	1,469	18.69	0	0	11,611	34.10
2. ข้าว	301	2.30	4,220	49.58	5	0.06	0	0	4,526	13.29
3. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	2,168	16.57	0	0	1,799	22.89	0	0	3,967	11.65
4. อ้อย	0	0	1,482	17.41	1,772	22.55	0	0	3,254	9.56
5. ยางพารา	219	1.67	440	5.17	226	2.88	2,204	47.94	3,089	9.07
6. ปาล์มน้ำมัน	0	0	0	0	101	1.29	2,258	49.12	2,359	6.93
7. ไม้เศรษฐกิจ ²	943	7.21	1,049	12.33	10	0.13	10	0.22	2,012	5.90
8. มะพร้าว	25	0.19	2	0.02	1,784	22.70	0	0	1,811	5.32
9. หนุ่ยเลี้ยงสัตว์	0	0	78	0.92	539	6.86	0	0	617	1.81
10. ไม้ผล ³	381	2.91	69	0.81	62	0.79	103	2.24	615	1.81
11. พัก ⁴	75	0.57	4	0.05	23	0.29	22	0.48	124	0.36
12. สับปะรด	0	0	0	0	69	0.87	0	0	69	0.20

หมายเหตุ¹ เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

² ได้แก่ สัก สะเดา ยูคาลิปตัส ไม้

³ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลำไย

⁴ ได้แก่ ขมิ้น มะเขือ มะเขือเทศ พักชี หน่อไม้ฝรั่ง พักทอง บวบ ฯลฯ

3) ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจของพืชหลัก

จากตารางที่ 4.12 ผลการติดตามการทำประโยชน์ของเกษตรกร ได้จัดลำดับชนิดพืชที่ใช้เนื้อที่ปลูกมาก 6 ลำดับแรกเพื่อวิเคราะห์ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจในแต่ละพืช โดยได้แบ่งการวิเคราะห์ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และ อ้อย สำหรับพืชอีกกลุ่มคือ กลุ่มไม้ยืนต้น ได้แก่ ยางพารา และปาล์มน้ำมัน รายละเอียดดังนี้

3.1) กลุ่มพืชไร่

3.1.1) มันสำปะหลัง ในปีการเพาะปลูก 2553

ผลผลิต 38,637 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 3,327 กก. ต้นทุนการผลิตประมาณ 2,463 บาท/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 2,176 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 4,781 บาท/ไร่

3.1.2) ข้าว ในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง

ผลผลิต 1,448 ตันข้าวเปลือก ผลผลิตต่อไร่ 320 กก. ต้นทุนการผลิตประมาณ 1,062 บาท/ไร่ ราคาข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 13,527 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 3,265 บาท/ไร่

3.1.3) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ผลผลิต 2,742 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 691 กก ต้นทุนการผลิตประมาณ 1,800 บาท/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 7,271 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 3,227 บาท/ไร่

3.1.4) อ้อย

ผลผลิต 30,081 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 9,244 กก. ต้นทุนการผลิตประมาณ 3,093 บาท/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 986 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 6,027 บาท/ไร่

3.2) ไม้ยืนต้น

3.2.1) ยางพารา

ผลผลิต 601 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 195 กก. ต้นทุนการผลิตประมาณ 2,210 บาท/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 61,980 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 9,853 บาท/ไร่

3.2.2) ปาล์มน้ำมัน

ผลผลิต 4,927 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 2,088 กก. ต้นทุนการผลิตประมาณ 2,173 บาท/ไร่ ราคาที่เกษตรกรขายได้เฉลี่ยตันละ 4,064 บาท และผลตอบแทนสุทธิเฉลี่ยประมาณ 6,313 บาท/ไร่

ตารางที่ 4.12 ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ จำแนกตามชนิดพืช

รายการ	พืชไร่				ไม้ยืนต้น	
	มัน สำปะหลัง	ข้าว	ข้าวโพด เลี้ยงสัตว์	อ้อย	ยางพารา	ปาล์ม น้ำมัน
1. จำนวนเนื้อที่ (ไร่)	11,611	4,526	3,967	3,254	3,089	2,359
2. จำนวนเกษตรกร (ราย)	546	401	254	194	214	133
3. ผลผลิต (ตัน)	38,637	1,448	2,742	30,081	601	4,927
4. ผลผลิตต่อไร่ (กก.)	3,327	320	691	9,244	195	2,088
5. ต้นทุนการผลิต (บาท/ไร่)	2,463	1,062	1,800	3,093	2,210	2,173
6. ราคาที่เกษตรกรขายได้ (บาท/ตัน)	2,176	13,527	7,271	986	61,980	4,064
7. ผลตอบแทนสุทธิ (บาท/ไร่)	4,781	3,265	3,227	6,027	9,853	6,313

4.2.4 ข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ได้เน้นใน 4 ประเด็นหลัก คือ รายได้ รายจ่าย การออม และสภาวะหนี้สิน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

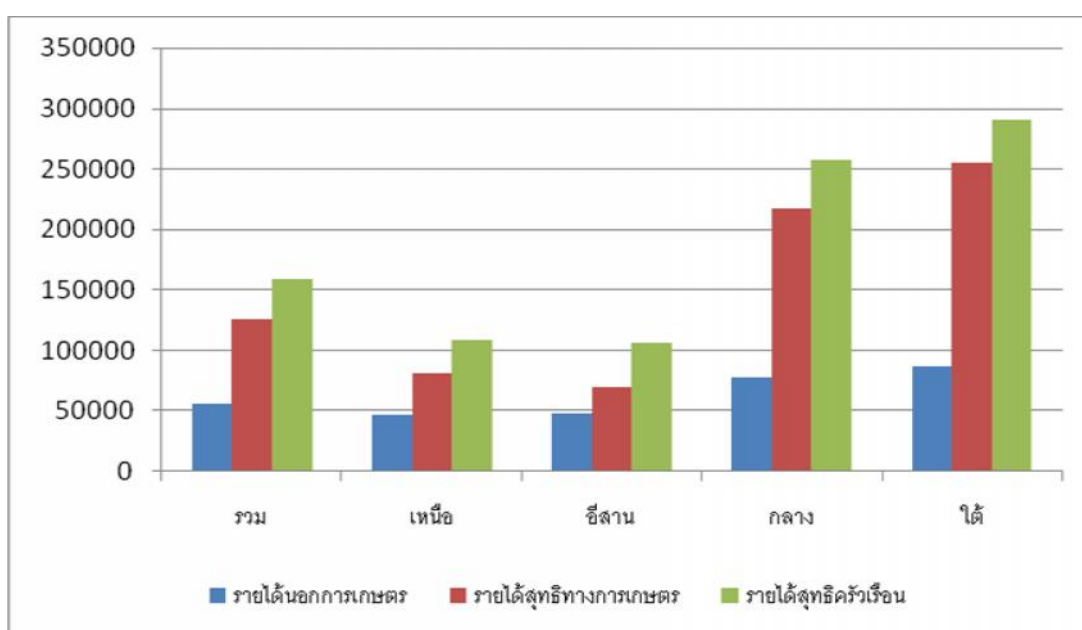
1) รายได้

การติดตามรายได้ของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ได้ทำการศึกษาใน 3 ด้าน คือ รายได้สุทธิครัวเรือน รายได้สุทธิทางการเกษตร และรายได้นอกการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

จากภาพที่ 4.3 แสดงให้เห็นว่ารายได้สุทธิครัวเรือน ของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉลี่ย ประมาณ 158,793 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณารายได้สุทธิครัวเรือนในแต่ละภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีรายได้สุทธิครัวเรือนเฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 290,274 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือภาคกลาง ประมาณ 257,586 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 106,877 บาท/ครัวเรือน/ปี

สำหรับรายได้สุทธิทางการเกษตร พบว่า เกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงมีรายได้สุทธิทางการเกษตรโดยเฉลี่ย ประมาณ 125,332 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่เกษตรกรในภาคใต้มีรายได้สุทธิทางการเกษตรเฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 255,439 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือ ภาคกลาง ประมาณ 216,796 บาท/ครัวเรือน/ปี ส่วนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้สุทธิทางการเกษตรเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 69,215 บาท/ครัวเรือน/ปี

เมื่อพิจารณารายได้นอกการเกษตร พบว่า โดยภาพรวมทั้งประเทศเกษตรกรมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ย ประมาณ 55,861 บาท/ครัวเรือน/ปี สำหรับเกษตรกรในภาคใต้ มีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยมากที่สุดประมาณ 86,620 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคกลาง ประมาณ 77,233 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่เกษตรกรในภาคเหนือมีรายได้นอกการเกษตรเฉลี่ยน้อยที่สุด ประมาณ 47,433 บาท/ครัวเรือน/ปี

ภาพที่ 4.3 จำนวนรายได้โดยเฉลี่ยของเกษตรกร จำแนกตามรายภาค

2) รายจ่าย

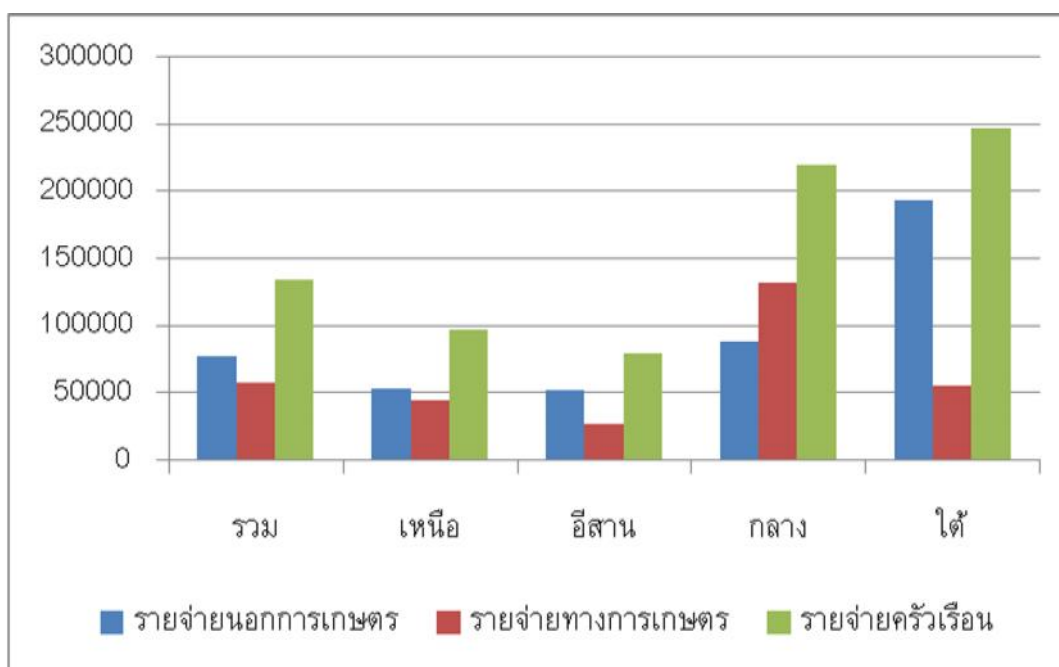
การศึกษาด้านรายจ่าย ของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงได้เน้นใน 3 ด้านคือ รายจ่ายครัวเรือน รายจ่ายทางการเกษตร และรายจ่ายนอกการเกษตร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

จากภาพที่ 4.4 แสดงให้เห็นว่ารายจ่ายครัวเรือนของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉลี่ยประมาณ 134,639 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า

เกษตรกรในภาคใต้มีรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 247,798 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคกลาง ประมาณ 220,345 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 80,086 บาท/ครัวเรือน/ปี

สำหรับรายจ่ายทางการเกษตรเฉลี่ยทั่วประเทศ ประมาณ 58,322 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคกลางมีรายจ่ายทางการเกษตรเฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 132,870 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือ เกษตรกรภาคใต้ ประมาณ 55,529 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่เกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายทางการเกษตรเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 27,057 บาท/ครัวเรือน/ปี

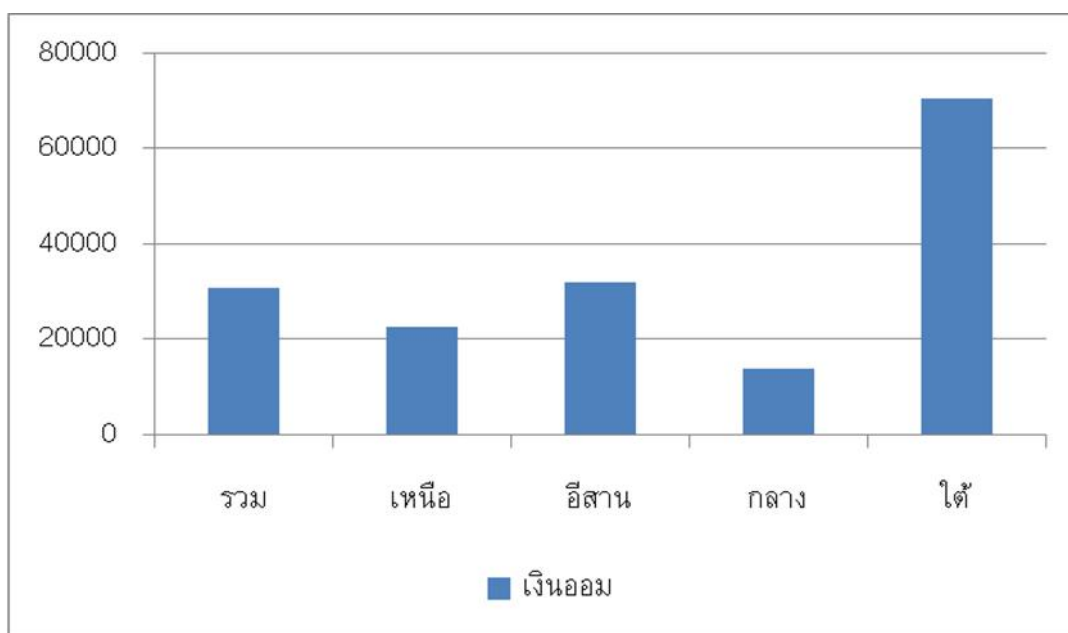
เมื่อพิจารณารายจ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ยทั้ง 4 ภาค ประมาณ 77,607 บาท/ครัวเรือน/ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีรายจ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ยสูงสุด ประมาณ 194,242 บาท/ครัวเรือน/ปี รองลงมาคือ เกษตรกรภาคกลาง ประมาณ 88,358 บาท/ครัวเรือน/ปี ขณะที่เกษตรกรในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายจ่ายนอกการเกษตรเฉลี่ยใกล้เคียงกันคือ 53,613 และ 53,090 บาท/ครัวเรือน/ปี ตามลำดับ

ภาพที่ 4.4 จำนวนรายจ่ายโดยเฉลี่ยของเกษตรกร จำแนกตามรายภาค

3) การออม

จากภาพที่ 4.5 แสดงให้เห็นว่า จำนวนเงินออมของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉลี่ยประมาณ 30,938 บาท/ครัวเรือน และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีเงินออมเฉลี่ยสูงสุดประมาณ 70,609 บาท/ครัวเรือน รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีเงินออมเฉลี่ยประมาณ 32,017 บาท/ครัวเรือน ขณะที่เกษตรกรในภาคกลางมีเงินออมในครัวเรือนเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 13,954 บาท/ครัวเรือน

ภาพที่ 4.5 จำนวนเงินออมโดยเฉลี่ยของเกษตรกร จำแนกตามรายภาค

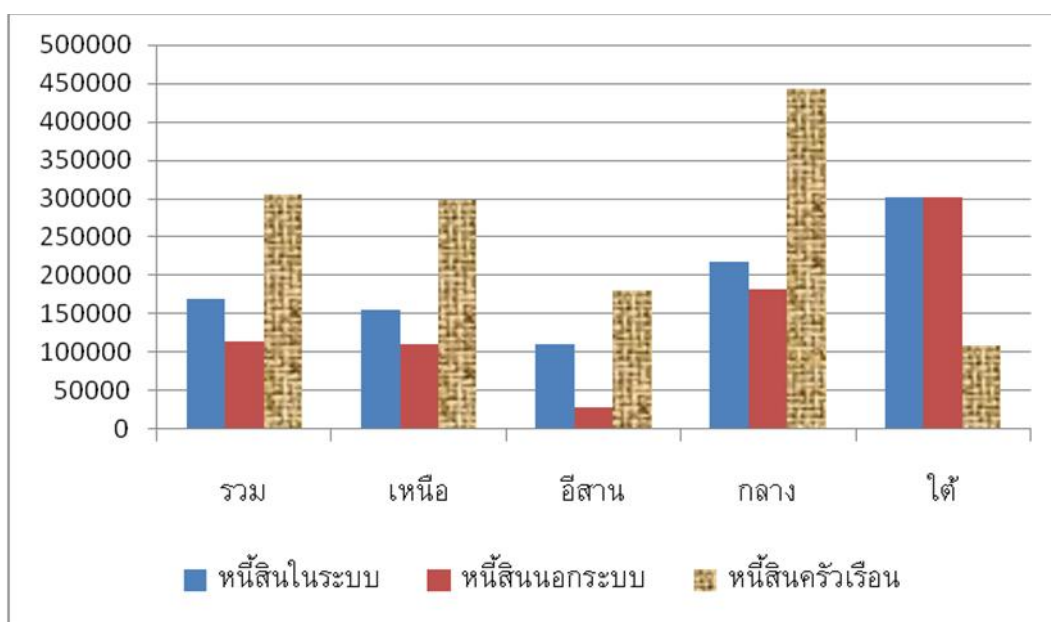
4) สภาวะหนี้สิน

จากภาพที่ 4.6 แสดงผลการศึกษาหนี้สินครัวเรือนของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยของเกษตรกรทั้ง 4 ภาค ประมาณ 305,952 บาท/ครัวเรือน เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคกลางมีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ยสูงสุดที่ประมาณ 443,218 บาท/ครัวเรือน รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคเหนือมีหนี้สินครัวเรือนเฉลี่ย ประมาณ 298,750 บาท/ครัวเรือน

เมื่อพิจารณาหนี้สินในระบบของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า หนี้สินในระบบเฉลี่ยของเกษตรกรใน 4 ภาค ประมาณ 168,913 บาท/ครัวเรือน และเมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีหนี้สินเฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 302,602 บาท/ครัวเรือน

รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคกลาง ประมาณ 217,638 บาท/ครัวเรือน ในขณะที่เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินในระบบเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 110,163 บาท/ครัวเรือน

สำหรับหนี้สินนอกระบบเฉลี่ยทั่วประเทศ ประมาณ 114,253 บาท/ครัวเรือน เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีหนี้สินนอกระบบเฉลี่ยสูงที่สุด ประมาณ 302,603 บาท/ครัวเรือน รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคกลาง ประมาณ 181,391 บาท/ครัวเรือน ส่วนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีหนี้สินนอกระบบเฉลี่ยต่ำที่สุด ประมาณ 28,063 บาท/ครัวเรือน

ภาพที่ 4.6 จำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยของเกษตรกร จำแนกตามรายภาค

ตอนที่ 3 ผลการติดตามและประเมินผลการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง

การติดตามและประเมินผลการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ได้ทำการศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก คือ จำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.3.1 จำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4.13 แสดงถึงผลการติดตามจำนวนเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินจำนวน 1,581 ราย พบว่า เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง คิดเป็นร้อยละ 58.82 ของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า จำนวนเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 86.41 ของเกษตรกรในภาค รองลงมาคือ จำนวนเกษตรกรในภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 63.33 ของเกษตรกรในภาค ขณะที่จำนวนเกษตรกรในภาคใต้ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงต่ำที่สุด คิดเป็นร้อยละ 17.77

ตารางที่ 4.13 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ภาค	ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ		ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
รวมทั่วประเทศ	930	58.82	651	41.18	1581	100.00
ภาคเหนือ	411	63.33	238	36.67	649	100.00
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	375	86.41	59	13.59	434	100.00
ภาคกลาง	109	36.21	192	63.79	301	100.00
ภาคใต้	35	17.77	162	82.23	197	100.00

ผลการประเมินจำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

จากตารางที่ 4.14 การประเมินผลจำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ตามเกณฑ์การประเมินผลที่ตั้งไว้ที่ร้อยละ 50.14 พบว่า จำนวนเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงโดยภาพรวมทั้งประเทศเกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ จำนวน 930 ราย คิดเป็นร้อยละ 58.82 ของเกษตรกรที่มีการใช้ประโยชน์ในที่ดินทั้งหมด เมื่อทดสอบค่าความแตกต่างทางสถิติ พบว่า ผลการติดตามและเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ มีความแตกต่างกันในทางสถิติ จึงสรุปได้ว่า ภาพรวมของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงมีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

ตารางที่ 4.14 ผลการประเมินผล จำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ภาค	จำนวน ตัวอย่าง (ราย)	ผลการ ติดตาม (ราย) (ร้อยละ)	ผลการ คาดหวัง (ราย) (ร้อยละ)	ผลต่าง (ราย)	Chi-Square	Sig.	ผลการ ประเมิน
รวมทั้ง ประเทศ	1,581	930 (58.82)	792.70 (50.14)	137.30	47.68	0.000	ผ่าน
เหนือ	649	411 (63.33)	325.40 (50.14)	85.60	45.15	0.000	
ตะวันออก เฉียงเหนือ	434	375 (86.41)	217.6 (50.14)	157.40	228.32	0.000	
กลาง	301	109 (36.21)	150.90 (50.14)	-41.90	23.35	0.000	
ใต้	197	162 (82.23)	98.8 (50.14)	-63.8	82.58	0.000	

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาแยกตามรายภาค พบว่า จำนวนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือเท่านั้นที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ ผ่านเกณฑ์การประเมินผลดังกล่าว โดยมีจำนวนเกษตรกรที่ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ คิดเป็นร้อยละ 86.41

และ 63.33 ของจำนวนเกษตรกรในภาค ตามลำดับ สำหรับจำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ ในภาคกลาง และภาคใต้ ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินผลดังกล่าว ซึ่งมีจำนวนเกษตรกรที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตฯ คิดเป็นร้อยละ 36.21 และ 17.77 ตามลำดับ

4.3.2 การพึ่งพาตนเองของเกษตรกร

การพึ่งพาตนเองของเกษตรกรได้ทำการศึกษาใน 4 ประเด็น คือ การผ่านการอบรม และการนำไปใช้ประโยชน์ รูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่ การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต และการพึ่งพาตนเองทางด้านอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การผ่านการอบรมและการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

จากตารางที่ 4.15 แสดงให้เห็นว่า ภาพรวมของเกษตรกรที่ใช้ประโยชน์ที่ดินและผ่านการฝึกอบรมในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ประมาณร้อยละ 38 เมื่อพิจารณาจำนวนเกษตรกรที่ผ่านการอบรมเป็นรายภาค พบว่า จำนวนเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้เข้ารับการอบรมสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 64 รองลงมาคือ จำนวนเกษตรกรในภาคใต้ ประมาณร้อยละ 49 ขณะที่จำนวนเกษตรกรในภาคกลางได้เข้ารับการอบรมต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 18

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการได้รับการอบรม

ภาค	จำนวนตัวอย่าง	เกษตรกรที่เข้ารับการอบรม	
		จำนวน	ร้อยละ
รวมทั้งประเทศ	1,581	600	37.95
เหนือ	649	172	26.50
ตะวันออกเฉียงเหนือ	434	278	64.06
กลาง	301	54	17.94
ใต้	197	96	48.73

จากตารางที่ 4.16 แสดงให้เห็นว่าในภาพรวมของทั้งประเทศเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดินที่ผ่านการอบรมส่วนใหญ่ได้นำความรู้ไปใช้ในการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ มากที่สุดประมาณร้อยละ 47 รองลงมา คือ นำความรู้ไปใช้เกี่ยวกับการปลูกพืชและ เลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ 25 สำหรับเกษตรกรที่นำความรู้ด้านการ

ปรับปรุงบำรุงดิน และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือประมาณร้อยละ 5 เท่านั้น

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

รายการ ¹	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน ตัวอย่าง	172		278		54		96		600	
1. ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมัก ชีวภาพ	78	45.35	117	42.09	31	57.41	54	56.25	280	46.67
2. การปลูก พืช/เลี้ยง สัตว์	19	11.05	110	39.57	3	5.56	17	17.71	149	24.83
3. การปรับปรุง บำรุงดิน	21	12.21	1	0.36	7	12.96	3	3.13	32	5.33
4. การแปรรูป ผลิตภัณฑ์	1	0.58	28	10.07	0	0	0	0	29	4.83
5. ทำน้ายา เอนกประสงค์	8	4.65	3	1.08	9	16.67	1	1.04	21	3.50
6. ทำบัญชี ครัวเรือน	2	1.16	1	0.36	1	1.85	0	0	4	0.67

หมายเหตุ¹ เกษตรกรสามารถตอบได้มากกว่า 1 ชนิด

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์เป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 45 ของเกษตรกรในภาคนำความรู้ไปใช้ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมัก ชีวภาพ ส่วนการนำความรู้ไปใช้เกี่ยวกับปรับปรุงบำรุงดิน และ ปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ มีประมาณร้อยละ 12 และ 11 ตามลำดับ

สำหรับเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เกษตรกรส่วนใหญ่ นำความรู้ที่ได้ไปใช้ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ และการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 42 และ 40 ตามลำดับ

ในส่วนของเกษตรกรภาคกลาง จำนวนเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง นำความรู้ที่ได้ไปใช้ทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ประมาณร้อยละ 57 รองลงมาคือทำน้ำยาเอนกประสงค์ ประมาณร้อยละ 17 สำหรับเกษตรกรในภาคใต้ จำนวนเกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง มีการนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปทำปุ๋ยคอก ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพ ประมาณร้อยละ 56 รองลงมา คือ การนำความรู้ไปใช้ในการปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ ประมาณร้อยละ 18

2) จำนวนของเกษตรกรที่มีรูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่

จากตารางที่ 4.17 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเกษตรกรที่มีรูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่โดยรวมทั้งประเทศ ประมาณร้อยละ 17 ของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคกลางมีรูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่สูงที่สุด ประมาณร้อยละ 23 ของเกษตรกรในภาค รองลงมาคือ เกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 20 ของเกษตรกรในภาค ขณะที่เกษตรกรในภาคใต้มีรูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่ต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 8 ของเกษตรกรในภาค เท่านั้น

ตารางที่ 4.17 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามรูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่

ภาค	จำนวนตัวอย่าง	รูปแบบการผลิตเกษตรแนวใหม่	
		จำนวน	ร้อยละ
รวมทั้งประเทศ	1,581	265	16.76
เหนือ	649	97	14.95
ตะวันออกเฉียงเหนือ	434	83	19.92
กลาง	301	69	22.92
ใต้	197	16	8.12

3) การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต

การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตได้ศึกษาใน 4 ประเด็น ได้แก่ จำนวนเกษตรกรที่มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง การมีเงินทุนของตนเอง การเก็บเมล็ดพันธุ์/พันธุ์สัตว์ไว้เอง และการเตรียมดินด้วยตนเอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต

รายการ	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน ตัวอย่าง	649		434		301		197		1,581	
1. การผลิตปุ๋ย อินทรีย์	358	55.16	351	80.88	69	22.92	21	10.66	799	50.54
2. มีเงินทุน	326	50.23	252	58.06	65	21.59	143	72.59	786	49.72
3. มีพันธุ์พืช/ พันธุ์สัตว์	358	55.16	351	80.88	69	22.92	21	10.66	799	50.54
4. เตรียมดิน	318	49.00	289	66.59	42	13.95	83	42.13	732	46.30

2.1) จำนวนเกษตรกรที่มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง

จากตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่า ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง (ร้อยละ 50.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 81 ของเกษตรกรในภาค รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 55 ของเกษตรกรในภาค ขณะที่เกษตรกรภาคใต้มีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เองต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 10.66 ของเกษตรกรในภาค เท่านั้น

2.2) จำนวนเกษตรกรที่มีเงินทุนเป็นของตนเอง

ผลการติดตามจำนวนเกษตรกรที่มีเงินทุนเป็นของตนเอง พบว่า โดยรวมเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกร มีเงินทุนเป็นของตนเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคใต้มีเงินทุนเป็นของตนเองสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 73 ของเกษตรกรในภาค รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณร้อยละ 58 ขณะที่เกษตรกรในภาคกลางมีเงินทุนของตนเองต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 22 ของเกษตรกรในภาค (ตามตารางที่ 4.18)

2.3) จำนวนเกษตรกรที่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เอง

จากตารางที่ 4.18 แสดงให้เห็นว่า จำนวนเกษตรกรที่มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เองโดยรวมทั้งประเทศ ประมาณครึ่งหนึ่งของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เองสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 81 รองลงมาคือ ภาคเหนือประมาณร้อยละ 55 ขณะที่เกษตรกรในภาคใต้มีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ไว้ใช้เองต่ำที่สุดประมาณร้อยละ 11 เท่านั้น

2.4) จำนวนเกษตรกรที่มีการเตรียมดินด้วยตนเอง

จากผลการติดตาม พบว่า โดยรวมทั้งประเทศเกษตรกรมีการเตรียมดินด้วยตนเองคิดเป็นร้อยละ 46 ของเกษตรกรทั้งประเทศ เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเตรียมดินด้วยตนเองมากที่สุด ประมาณร้อยละ 66 รองลงมาคือ เกษตรกรภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 49 ส่วนเกษตรกรในภาคกลางเตรียมดินด้วยตนเองน้อยที่สุด ประมาณร้อยละ 14 เท่านั้น (ตามตารางที่ 4.18)

4.3.3 การพึ่งพาตนเองด้านอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

การติดตามการพึ่งพาตนเองด้านอาหารที่มีเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปีของเกษตรกร ได้พิจารณาใน 3 ด้าน คือ จำนวนเกษตรกรที่มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี จำนวนเกษตรกรที่มีโปรตีนจากเนื้อสัตว์เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี และจำนวนเกษตรกรที่มีพืชผักเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

1) จำนวนเกษตรกรที่มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่าโดยรวมจำนวนเกษตรกรที่มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี คิดเป็นร้อยละ 25.36 ของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนสูงที่สุด ประมาณร้อยละ 76 รองลงมาคือ เกษตรกรในภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 11 ขณะที่เกษตรกรในภาคกลาง และภาคใต้ เกษตรกรที่มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคในสัดส่วนที่น้อยมาก

2) จำนวนเกษตรกรที่มีโปรตีนจากสัตว์เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียง ประมาณร้อยละ 25 เท่านั้น ที่มีโปรตีนจากเนื้อสัตว์เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ มีเกษตรกรที่มีอาหารโปรตีนจากเนื้อสัตว์เพียงพอต่อการบริโภคในสัดส่วนที่สูงที่สุด คือ ประมาณร้อยละ 42 และ 24

ตามลำดับ ขณะที่ในภาคกลาง และภาคใต้ มีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ประมาณร้อยละ 13 และ 11 ตามลำดับ

3) จำนวนเกษตรกรที่มีพืชผักเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

จากตารางที่ 4.19 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเกษตรกรในนิคมเศรษฐกิจพอเพียงที่มีพืชผักเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี โดยรวมทั้งประเทศประมาณร้อยละ 58.44 ของเกษตรกรทั้งหมด เมื่อพิจารณาเป็นรายภาค พบว่า เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพืชผักเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ประมาณร้อยละ 68 รองลงมาคือ ภาคเหนือ ประมาณร้อยละ 60 ขณะที่เกษตรกรภาคกลางมีพืชผักบริโภคในครัวเรือนต่ำที่สุด ประมาณร้อยละ 43 เท่านั้น

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละของเกษตรกร จำแนกตามการพึ่งพาตนเองด้านอาหารที่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี

รายการ	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลาง		ภาคใต้		รวม	
	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
จำนวน ตัวอย่าง	649		434		301		197		1,581	
1. ข้าว	72	11.09	328	75.57	1	0.33	0	0	401	25.36
2. เนื้อสัตว์	155	23.88	181	41.70	39	12.96	22	11.17	397	25.11
3. พืชผัก	392	60.40	295	67.97	128	42.52	109	55.33	924	58.44